

Видавнича група «Наукові перспективи»

Християнська академія педагогічних наук України

«Вісник науки та освіти»

*(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 11(29) 2024

Київ – 2024

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

*(Series" Philology ", Series" Pedagogy ", Series" Sociology ", Series"
Culture and Art ", Series" History and Archeology")*

Issue № 11(29) 2024

Kiev – 2024

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»): журнал. 2024. № 11(29) 2024. С. 2145

Рекомендовано до видавництва Всеукраїнською Асамблеєю докторів наук з державного управління (Рішення від 02.12.2024, № 1/12-24)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія)

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання та Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходиться застосування тематика наукового журналу

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)

Редакційна колегія:

- ✚ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✚ Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна)
- ✚ Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України
- ✚ Вакулук Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✚ Волошенко Марина Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціальної роботи, Національний університет "Одеська політехніка" (Одеса, Україна)
- ✚ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✚ Головна Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Гончарук Віталій Володимирович – к.пед.н., старший викладач кафедри хімії та екології «Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини», (м. Умань, Україна)
- ✚ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✚ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✚ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- ✚ Кошетар Ульяна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Куриш Наталя Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)

- ✚ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- ✚ Матійчин Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
- ✚ Матіяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✚ Мацько Віталій Петрович - доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (Хмельницький, Україна)
- ✚ Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✚ Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- ✚ Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмайльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- ✚ Міщенко Ірина Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент, Заслужений працівник культури України, член Національної спілки художників України, доцент кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✚ Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методикі її навчання Ізмайльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- ✚ Новік Крістіна Іванівна - координатор освітньо-технологічних проєктів в TeachEd (Великобританія)
- ✚ Осова Ольга Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Харків, Україна)
- ✚ Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- ✚ Потенко Людмила Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, директор Черкаського інформаційно-учбового тренінгового центру Національного університету «Одеська юридична академія», доцент кафедри іноземних мов НУ «ОЮА», членкиня Центру українського-європейського наукового співробітництва (Одеса, Україна)
- ✚ Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- ✚ Прокопович Лада Валеріївна - доктор філософських наук, професор кафедри культурології та філософії культури Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
- ✚ Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- ✚ Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- ✚ Сидоренко Сергій Іванович - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Синявська Олена Олександрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)
- ✚ Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- ✚ Скляр Ірина Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант(м. Дніпро, Україна)
- ✚ Степанова Наталя Михайлівна - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти, заступник з науки директора ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна)
- ✚ Стратулат Наталя Вікторівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування (Київ, Україна)
- ✚ Супрун Володимир Миколайович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- ✚ Тележкіна Олена Олександрівна - доктор філологічних наук (спеціальність "Українська мова"), доцент, професор кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, (Харків, Україна)
- ✚ Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- ✚ Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Гіорія Сікорського» (Київ, Україна)
- ✚ Федотова Оксана Олегівна - доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету (Київ, Україна)
- ✚ Чікарькова Марія Юріївна - доктор філософських наук (спец. "філософія культури"), професор кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Фельквича (Чернівці, Україна)
- ✚ Шандра Наталя Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- ✚ Шевель Інна Петрівна - кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✚ Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- ✚ Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- ✚ Щербак Олена Володимирівна - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна)
- ✚ Янкович Олександра Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)
- ✚ Ярослав Сирник - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори

- Неїжпапа Л.С., Ян Мен'ї** 1411
*ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО СЕРЕДОВИЩА
МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ*
- Пак А., Хон К.Ю.** 1424
*РОЗВИТОК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРИ НАВЧАННІ
ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОГО ЧИТАННЯ КОРЕЙСЬКОЮ МОВОЮ
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ*
- Паламар С.П., Маслак А.М.** 1435
*РОЗВИТОК В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ КОМУНІКАТИВНО-
МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ*
- Палига І.Є.** 1444
*ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УЧНІВ ПРОФЕСІЙНИХ (ПРОФЕСІЙНО-
ТЕХНІЧНИХ) УЧИЛИЩ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ*
- Пальшкова І., Ван Цзялун** 1456
*СПЕЦИФІКА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ МОДЕЛІ
ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНО-ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА*
- Рудніцька К.В., Дроздова В.В.** 1468
*ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗВО: ВИКЛИКИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА
ІННОВАЦІЇ*
- Рудь А.В., Корчак М.М., Савастру Н.І.** 1483
*ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА У ЗВО:
КЛЮЧОВІ СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИЧНІ РІШЕННЯ*
- Савка І.В., Вовчаста Н.Я., Козловський Ю.М.** 1497
*ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ: ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД*
- Саврасова-В'юн Т.О.** 1507
АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ МЕДІАПРАВА ІНТЕРАКТИВНИМИ МЕТОДАМИ
- Савченко Н.В.** 1527
*ДО ПИТАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО РОБОТИ З
ОБДАРОВАНОЮ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ*
- Савченко Ю.Ю., Антипін Є.Б.** 1537
*ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СІМ'ї*

УДК 378:373.3.011.3-051]:005.336.2

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11\(29\)-1435-1443](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11(29)-1435-1443)

Паламар Світлана Павлівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник декана з наукової роботи Факультету педагогічної освіти, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0001-6123-241X>

Маслак Анастасія Миколаївна вчитель початкових класів ліцею № 220 міста Києва, магістр 2 курсу Факультету педагогічної освіти, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, тел.: (099) 251-05-55, <https://orcid.org/0009-0009-7751-7220>

РОЗВИТОК В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ КОМУНІКАТИВНО- МОВЛЕНСВИХ УМІНЬ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ

Анотація. Сучасна шкільна практика зазнає постійних змін і вимагає не лише адаптації, але й перегляду традиційних методичних підходів, спрямованих на формування у молодших школярів навички читання та розуміння тексту. Сучасне інформаційне середовище, насичене різноманітними мультимедійними ресурсами, а також високі технології вимагають від педагогів більш гнучкого та інноваційного підходу до навчання. Важливо враховувати індивідуальні особливості кожного учня, їхній рівень розвитку та потреби в навчанні. Мета і завдання навчальних предметів українська мова і літературне читання полягає не лише в опануванні вмінь читати і писати, а й у мовленнєвому розвитку молодших школярів – умінь висловлюватись у всіх доступних для них формах, типах і стилях мовлення. Відтак розвиток мовлення набуває статусу провідного принципу в навчанні читання і рідної мови в початковій школі. Тому актуальним стає пошук нових методологічних стратегій, які б дозволяли ефективно поєднувати традиційні методи з інноваційними підходами, використовуючи сучасні технології та підходи до навчання.

Навчати школярів спілкуватися і висловлювати свої думки, сформувати в них комунікативну компетентність – актуальні питання теорії і практики навчання мови та читання в початковій школі. Робота з текстами є важливим складником початкового вивчення рідної мови. Перед учителем початкових класів постає завдання навчити молодших школярів ефективно комунікувати, майстерно володіти українською мовою і створювати зв'язні висловлювання. Формування в молодших школярів умінь будувати тексти

різних стилів є однією з актуальних питань у методиці в початковій школі. В українській лінгводидактиці науковці приділяють велике значення проблемі розвитку в учнів молодшого шкільного віку усного та писемного мовлення. Саме завдяки системній роботі над формуванням текстотворчих умінь і навичок учні початкової школи з часом зможуть навчитися зв'язно висловлювати свої думки, створювати різні за стилями власні тексти в усній і писемній формах. Таким чином, робота з вивчення текстів різних стилів має бути послідовною та систематичною.

Ключові слова: комунікативна компетентність, молодші школярі, методика читання, розвиток вмінь, усне та писемне мовлення.

Palamar Svitlana Pavlivna Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Research Scientist, Deputy Dean for Scientific Work of the Faculty of Pedagogical Education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0001-6123-241X>

Maslak Anastasia Mykolaivna teacher of elementary classes of Lyceum No. 220 of Kyiv, master of the 2nd year of the Faculty of Pedagogical Education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, tel: (099) 251-05-55, <https://orcid.org/0009-0009-7751-7220>

DEVELOPMENT OF JUNIOR SCHOOL CHILDREN'S COMMUNICATIVE AND SPEECH SKILLS IN READING LESSONS

Abstract. Modern school practice is undergoing constant changes and requires not only adaptation but also revision of traditional methodological approaches aimed at developing reading and comprehension skills in younger students. The modern information environment, saturated with a variety of multimedia resources, as well as high technologies, require teachers to take a more flexible and innovative approach to teaching. It is important to take into account the individual characteristics of each student, their level of development and learning needs. The purpose and objectives of the Ukrainian language and literary reading subjects are not only to master the skills of reading and writing, but also to develop the speech of younger students - the ability to express themselves in all forms, types and styles of speech available to them. Therefore, the development of speech acquires the status of a leading principle in teaching reading and the mother tongue in primary school. Therefore, it becomes important to find new methodological strategies that would effectively combine traditional methods with innovative approaches, using modern technologies and approaches to learning.

Teaching pupils to communicate and express their thoughts, to develop their communicative competence are topical issues in the theory and practice of teaching language and reading in primary school. Working with texts is an important component of the initial learning of the native language. The primary school teacher is faced with the task of teaching younger students to communicate effectively, to master the Ukrainian language and to create coherent statements. Developing the ability to create texts of different styles is one of the most pressing issues in primary school teaching. In Ukrainian linguistics, scholars pay great attention to the problem of developing primary school students' oral and written language skills. It is through systematic work on the development of text-creating skills that primary school students will eventually be able to learn to express their thoughts coherently, create their own texts in oral and written forms in different styles. Thus, the work on studying texts of different styles should be consistent and systematic.

Keywords: communicative competence, primary school students, reading methods, skills development, oral and written communication.

Постановка проблеми Методична система роботи з формування в молодших школярів умінь будувати тексти, сприймати й аналізувати усну інформацію насамперед передбачає оволодіння основними знаннями про текст, які в подальшому стануть базовими для розвитку текстотворчих умінь. Загальновідомо, що залежно від комунікативного завдання та мети науковці розрізняють типи текстів – розповідь, опис, міркування, кожен із яких має свої структурні й мовні особливості. Зазначимо, що завдання вчителя початкової школи – навчити учнів створювати різні типи текстів, а сформувати вміння будувати тексти, сприймати та аналізувати усну інформацію. Отже, необхідно обґрунтувати й розробити методику формування в учнів початкової школи вміння, розуміти прочитане, сприймати усну інформацію, яка передбачала б застосування доцільних методів, прийомів, форм і засобів навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ключові аспекти роботи вчителя з розвитку в учнів перелічених вище навичок, доцільно охарактеризувати сам процес сприймання та аналізу усної інформації висвітлювалися в багатьох працях науковців. Так дослідники, як А.А. Леонтьєв, Л.В. Щерба відзначають складну організацію монологічного мовлення і вказують на необхідність спеціального мовленнєвого виховання. Особливу увагу розвитку монологічного мовлення молодших школярів приділяється в лінгвістичної і методичної літератури – в роботах М.Р. Львова, Т.А. Ладиженської, Н.С. Різдяного та ін. У дослідженнях І. Ю. Боряковой, В.А. Ковшикова, Ю.Р. Дем'янова, Р.І. Лалаєва, І.А. Сімінової представлено

своєрідність розвитку монологічного мовлення. Розвиток зв'язного мовлення є центральним завданням мовленнєвого виховання дітей. Саме в зв'язному мовленні реалізується основна, комунікативна, функція мови і мовлення. Одна з основних функцій зв'язного мовлення – комунікативна. Вона застосовується в двох формах – діалозі і монологі. За погляду великого кола фахівців, що вивчають зв'язне мовлення як найбільш важливу умову повноцінної мовної комунікації, поняття «зв'язне мовлення» відноситься як до діалогічної, так і до монологічної форм мовлення [1, с. 93].

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні важливості розвитку в молодших школярів комунікативно-мовленнєвих умінь на уроках читання.

Виклад основного матеріалу. Молодший шкільний вік вважається одним з найбільш найважливіших періодів у житті кожної людини. У ньому формується особистість дитини та правильна мова, з'являються життєві орієнтири. Успішною умовою соціалізації і навчання молодшого школяра є повноцінна мова, яка дозволяє досягти успішних результатів у навчанні, легкій взаємодії з однолітками та дорослими [2]. Зв'язне мовлення є особливо складним видом мовленнєвої діяльності. Воно має характер послідовного, систематичного розгорнутого викладу [3].

Практично всі форми мовленнєвої активності можуть існувати окремо, але вони взаємозалежні та взаємопов'язані. Наприклад, аудіювання і говоріння відносяться до двох важливих аспектів усної комунікації, які в реальному житті взаємно переплітаються. Під час прослуховування ми сприймаємо інформацію, формуємо внутрішню реакцію та використовуємо її під час мовлення. Таким чином, розвиток навичок школярів у сприйнятті, аналізі та оцінці усної інформації є необхідним, враховуючи сучасні умови, коли людина стикається з постійним потоком інформації, щоб її зрозуміти, впоратися з нею та використати ефективно [4].

Безперечно, ключовими передумовами формування читацької культури серед молодших школярів є володіння ними технічними та смисловими навичками читання. На нашу думку, есенція читацької культури у молодших учнів полягає у володінні комплексом знань, умінь та навичок, які дозволяють їм свідомо осмислювати зміст текстів різних жанрів, вправно добирати, аналізувати, узагальнювати та оцінювати надходжену інформацію з різних джерел, а також орієнтуватися в світі дитячої літератури.

Читацька культура не вичерпується обсягом знань з літератури та базовими навичками читання; вона також визначається здатністю учня засвоювати ці знання та вправно застосовувати їх у власній практичній діяльності. Зібраний читацький досвід та основи читацької культури

надають молодшим школярам готовність та здатність до подальшого навчання, пошуку знань та саморозвитку.

Уміння адекватно сприймати усне мовлення, аналізувати й оцінювати його, є важливим компонентом володіння мовою. Нещодавно ці навички переважно стосувалися вивчення іноземних мов. Однак недоліком у розвитку цих навичок було їх фрагментарне, несистематичне вивчення. Наприклад, у попередніх шкільних програмах вимагалось окремо розвивати навички читання, письма та говоріння. У передмові до цих програм зазначалось, що «на уроках мовленнєвої діяльності важливо створювати ситуації, що спонукають учнів до активної мови. Для цього використовуються різноманітні сюжетно-рольові ігри, де визначається місце дії, співрозмовники та мета висловлювання» [5, С. 5].

У цій програмі немає вимог щодо розвитку навичок аудіювання. Проте останнім часом вирішення цієї методичної проблеми стало актуальним. І. Гудзик [6, С. 4] правильно вказує на те, що важливо не лише просте слухання, але й здатність адекватно сприймати інформацію: «уміння відстежувати розвиток думки, розуміти зв'язки між фактами, розуміти не лише зміст, але й уявляти прослухане та відчувати красу мови».

Відповідно до Типової освітньої програми, серед змістових ліній, які виділені в контексті реалізації мовно-літературної освіти у початковій школі вагоме місце займає напрямок «Взаємодіємо усно», що має на меті розвиток навички сприйняття, аналізу, інтерпретації та оцінювання усної інформації, а також її застосування в різноманітних комунікативних ситуаціях [7]. Так, Т. Кохно описує його як систему, до якої належать сприйняття слухом, уважність, розуміння, запам'ятовування [8]:

1. Сприйняття слухом є первинною фазою, яка забезпечує надходження звукових сигналів до слухової системи. Вона включає в себе здатність чітко розрізняти окремі звуки, слова, інтонації та паузи. Від якості слухового сприйняття залежить подальше розуміння тексту.

2. Уважність є другою необхідною умовою ефективного слухання. Вона полягає у здатності зосереджуватися на змісті повідомлення, не відволікаючись на сторонні стимули.

3. Розуміння — це процес інтеграції отриманої інформації в свідомості слухача. Воно включає інтерпретацію змісту, встановлення зв'язків між новими та вже відомими знаннями, а також формування уявлення про почуте.

4. Запам'ятовування є кінцевим результатом сприймання, що забезпечує збереження отриманої інформації для подальшого використання.

Отже, процес сприймання передбачає не лише механічне слухання, але й активну когнітивну діяльність, яка охоплює уважне спостереження за

змістом, його осмислення та збереження в пам'яті. Щоб забезпечити ефективність цього процесу, вчителів необхідно систематично працювати над розвитком усіх вказаних компонентів слухання.

В свою чергу О. Вашуленко характеризує процес розуміння усної інформації учнем як поетапне опанування кількох рівнів когнітивної діяльності [9]:

- точне сприйняття фактів і подій у їхній логічній послідовності;
- усвідомлення зв'язків між фактами та побудова цілісної картини на основі окремих елементів;
- розуміння основного змісту почутого, здатність відрізнити важливе від другорядного;
- здатність схопити основну ідею, зрозуміти авторську думку;
- оцінка якості інформації.

Слід зазначити, що в процесі сприймання та аналізу усної інформації учень проходить кілька етапів – від початкового сприйняття тексту до його глибокого осмислення. Тому, головне завдання вчителя – ретельно планувати навчальну діяльність на уроках читання, забезпечуючи ефективне використання різноманітних методів та прийомів у відповідності до вікових та психологічних особливостей другокласників.

Ключовим етапом, що впливає на ефективність сприймання усної інформації О. Вашуленко називає підготовку та мотивацію учнів, яка полягає у чіткому формулюванні мети та систематичному навчанні слухати. Для підвищення мотивації учнів дослідниця рекомендує створити спеціальну установку чи налаштування на сприйняття твору. Правильна установка стимулює активність слухача та допомагає йому усвідомити мету сприйняття, яка може бути різною: зрозуміти текст, запам'ятати його, оцінити або зробити певні висновки. Вчитель повинен чітко сформулювати цю мету у вигляді завдання чи питання для учнів, налаштовуючи їх на осмислене сприйняття матеріалу. Завдання можуть варіюватися залежно від змісту твору, рівня підготовки учнів, цілей уроку та бажаного результату.

Також доцільно наголосити, що ефективність сприйняття усного висловлювання учнем залежить від його чіткості, зрозумілості та виразності, а також від таких параметрів, як темп мовлення, інтонація та гучність.

Іншим важливим аспектом сприймання усної інформації є здатність учнів уявляти те, про що йдеться у повідомленні. Проте, уява дітей значною мірою обмежена їхнім життєвим досвідом. Це вимагає від учителя належної підготовки перед початком слухання, зокрема проведення словникової роботи та використання наочного матеріалу як у традиційній друкованій формі, так і за допомогою електронних ресурсів [10].

Крім того, необхідно враховувати, що тематика інформації чи текстів повинна бути близькою до емоційного досвіду дитини, а їхній зміст — зрозумілим і доступним. Важливо уникати використання складної або незрозумілої лексики, водночас забезпечуючи, щоб текст мав розвивальний та виховний потенціал.

Розглядаючи практичні аспекти організації роботи вчителя щодо розвитку в учнів вмінь сприймати та аналізувати усну інформацію, цінними є напрацювання К. Пономарьової, в яких розглянуті конкретні види завдань, що є ефективними в заданому контексті. Так, дослідниця переконує, що розвиток здатності другокласників сприймати та аналізувати усну інформацію здійснюється на основі елементів мовного потоку, а також текстів та інструкцій для виконання навчальних дій [5]. Тому, на уроках читання корисними будуть вправи з передбачення змісту, пошуку ключових слів і фраз, переказу тексту, складання плану твору, аналізу характерів персонажів, творчі завдання, порівняння, тощо.

Формуванню навичок аналізу та інтерпретації прослуханого сприятимуть комунікативні завдання, які виконуються після прослуховування. Такі завдання включають запитання, спрямовані на перевірку розуміння змісту, відтворення основних ідей почутого тексту, а також вибір і виокремлення необхідної інформації з прослуханого матеріалу. Ці завдання допомагають учням активізувати когнітивні процеси, пов'язані з осмисленням та критичним аналізом почутого, і сприяють розвитку вміння опрацьовувати інформацію на різних рівнях її складності.

Для реалізації цілей змістової лінії «Взаємодіємо усно», також необхідно створити умови, що сприятимуть розвитку в учнів другого класу навичок діалогічного та монологічного мовлення. Для цього вчитель повинен організовувати різноманітні форми усної взаємодії, зокрема роботу в групах, парах або колективні обговорення змісту прослуханого, обмін враженнями, розігрування діалогів.

Для розвитку монологічного мовлення доцільно використовувати завдання, які спонукатимуть учнів до самостійного висловлення думок: створення висловлювань, розповідей про особисті спостереження, події з власного досвіду та враження. Під час виконання таких завдань учні мають можливість обговорювати свої думки та емоції з учителем і однокласниками, ділитися враженнями щодо змісту творів, їхніх персонажів, актуальності тематики, а також спільно створювати оригінальні творчі роботи на основі прослуханого.

Висновки. Сутність вищевикладеного зводиться, що, розвиток в молодших школярів комунікативно-мовленнєвих умінь, навичок сприймання й аналізу усної інформації на уроках читання є необхідною складо-

вою формування їхньої комунікативної компетентності. Відповідно до сучасних вимог початкової освіти, успішна реалізація цього завдання можлива лише за умови систематичного підходу до організації роботи вчителя, який передбачає використання різноманітних методів і прийомів, спрямованих на розвиток усіх компонентів процесу сприйняття — від слухового сприйняття до розуміння та аналізу інформації.

Аналіз практичних аспектів організації освітнього процесу показує, що ефективність сприйняття та аналізу усної інформації значною мірою залежить від чіткого формулювання мети сприйняття, мотиваційних установок, а також від врахування вікових та психологічних особливостей учнів. Особливу роль відіграє використання вправ, які активізують когнітивні процеси учнів, таких як уважність, аналітичне мислення, здатність до інтерпретації та критичного осмислення почутого.

Завдання, які вчитель використовує на уроках читання, мають сприяти не тільки механічному сприйняттю інформації, але й її подальшому аналізу та інтеграції в мовленнєву практику учнів. Таким чином, організація роботи вчителя з розвитку в учнів умінь сприймати та аналізувати усну інформацію потребує поєднання різних дидактичних підходів, адаптації навчальних завдань до рівня підготовленості учнів, що в підсумку сприяє всебічному розвитку їхньої мовленнєвої компетентності та готовності до ефективної комунікації в майбутньому.

Література:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2014. 344 с.
2. Паламар, С., Голота, Н., & Прошкуратова, Т. (2023). Діалогічне спілкування в контексті формування предметно-методичної компетентності майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти і вчителів початкової школи. *Preschool Education: Global Trends*, 4, 104-121. <https://doi.org/10.31470/2786-703X-2023-4-104-121>
3. Канищенко А.П. Уроки розвитку зв'язного мовлення в початкових класах. Посібник для вчителя. Київ : Рута, 2018. 128 с.
4. Мартиненко В. Читацька діяльність молодших школярів: сучасні тенденції розвитку. *Початкова школа*. Луцьк, 2017. С. 16-20.
5. Пономарьова К. Реалізація змістових ліній початкового курсу мовно-літературної освіти в 2-му класі. *Учитель початкової школи*. Київ: «Літера-Друк», 2019. С. 6-11.
6. Гудзик І.П. Аудіювання українською мовою: Вчимося слухати і розуміти почуте. *Педагогічна думка*. Київ, 2003. 144 с.
7. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 1-2 клас. від 12.08.2022 № 743-22. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf> (дата звернення: 23.10.2024)
8. Кохно Т. Н. Аудіативні уміння як важлива складова продуктивного мовленнєвого спілкування. *Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи*: матеріали конференції. (м. Ніжин, 17 жовтня 2019 р.). Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2019. С.109-110.

9. Вашуленко О. Формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів на уроках літературного читання. *Початкова школа*. 2017. № 8 (578). С. 20-24.

10. Вашуленко О. Реалізація завдань змістових ліній початкового курсу мовно-літературної освіти у підручнику з читання. *Проблеми сучасного підручника*. 2019. №23. С.35-46.

References:

1. Bacevich, F. S. (2014). *Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky [Basics of communicative linguistics]*. Kyiv, Ukraine: Akademiya Publishing Center [in Ukrainian].

2. Palamar, S., Golota, N., & Proshkuratova, T. (2023). Dialogichne spilkuвання v konteksti formuvannya predmetno-metodychnoi kompetentnosti maibutnix fakhivtsiv doshkilnoi osvity ta vchyteliv pochatkovoї shkoly [*Dialogic communication in the context of the formation of subject-methodical competence of future teachers of preschool education institutions and primary school teachers*]. *Preschool Education: Global Trends*, 4, 104–121. <https://doi.org/10.31470/2786-703X-2023-4-104-121> [in Ukrainian].

3. Kanishchenko, A. P. (2018). *Uroky rozvytku zviaznoho movlennia u pochatkovykh klasakh [Lessons in the development of coherent speech in primary grades]*. Kyiv, Ukraine: Ruta [in Ukrainian].

4. Martynenko, V. (2017). *Chytatska diialnist molodshykh shkoliariv: suchasni tendentsii rozvytku [Reading activity of younger schoolchildren: Modern development trends]*. Lutsk, Ukraine: *Pochatkova shkola*, 16–20 [in Ukrainian].

5. Ponomaryova, K. (2019). *Realizatsiia zmistovykh liniy pochatkovoho kursu movno-literaturnoi osvity u 2 klas [Implementation of content lines of the initial course of language and literature education in the 2nd grade]*. Kyiv, Ukraine: Litera-Druk [in Ukrainian].

6. Gudzik, I. P. (2003). *Slukhannia ukrainskoiu: Vchymosia slukhaty i rozumity [Listening in Ukrainian: We learn to listen and understand what we hear]*. Kyiv, Ukraine: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

7. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2022). *Typova osvitnia prohrama, rozroblena pid kerivnytstvom O. Savchenko. 1–2 klasy [A typical educational program developed under the leadership of O. Savchenko. 1–2 grade]*. Kyiv, Ukraine: Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved October 23, 2024, from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf> [in Ukrainian].

8. Kohn, T. N. (2019). *Audytyvni navychky yak vazhlyvyi komponent produktyvnoi movlennievoi komunikatsii [Auditory skills as an important component of productive speech communication]*. Nizhyn, Ukraine: Nizhyn State University named after M. Gogol [in Ukrainian].

9. Vashulenko, O. (2017). *Formuvannya komunikatyvno-movlennievykh umin uchniv molodshykh klasiv na urokakh literaturnoho chytannia [Formation of communicative and speaking skills of junior high school students in literary reading lessons]*. Kyiv, Ukraine: *Pochatkova shkola*, 8(578), 20–24 [in Ukrainian].

10. Vashulenko, O. (2019). *Realizatsiia zavdan zmistovykh liniy pochatkovoho kursu movno-literaturnoi osvity u pidruchnyku z chytannia [Implementation of tasks of the content lines of the initial course of language and literature education in the reading textbook]*. Kyiv, Ukraine: *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 23, 35–46 [in Ukrainian].